

Leesbare brief

Lezing uit de profeten: Jesaja 6:8-13.

Lezing uit de apostolische brieven: 2 Korintiërs 3: 1-9.

Geliefde gemeente,

Opnieuw schrijft de apostel Paulus aan de christenen in Korinte een brief. Nu samen met Timoteüs. Ze hebben er samen aan gewerkt. Het is een open brief om ook voorgelezen te worden in andere christengemeenschappen in Griekenland, zo lezen we in hoofdstuk 1 vers 1.

Hij gaat weliswaar in op toestanden en ervaringen die Paulus en Timoteüs hebben opgedaan met de christelijke gemeente van Korinte, maar ze plaatsen het in een breder kader, zodat wat ze schrijven voor veel meer gelovigen belangwekkend is. Zo werden die brieven overgeschreven, doorgegeven en ook in andere christengroepen voorgelezen, bediscussiëerd en bepreekt. Zo werden ze onderdeel van de canon van het christelijk geloof: de bijbel. En dat is waarom we er ook vandaag nog naar luisteren. Al zijn wij geen Korinte, en al ligt Sliedrecht niet in Griekenland, en is het niet meer het jaar 60, maar 2017.

Ook in deze brief hanteert de apostel Paulus de tegenstelling om iets wezenlijks duidelijk te maken over het bestaan als christen. Het is de tegenstelling die hij ook in de brief aan de Romeinen hanteert, maar dan met andere woorden. Die van wet en evangelie. Hier gebruikt hij de tegenstelling letter en Geest, of die van een oud en een nieuw verbond. De laatste terminologie vinden we overigens terug in onze aanduidingen oude en nieuwe testament, voor het eerste en het tweede deel van de bijbel. Van voor Jezus en van Jezus en daarna.

Paulus zegt in al die passages in zijn brieven ongeveer het volgende: de godsdienstige weg van de wet, van de letter, van het oude verbond is een doodlopende weg. Maar de gelovige weg van het evangelie, van de Geest en van het nieuwe verbond, die heeft de toekomst.

Wat is de achtergrond van deze stelling? De achtergrond is het volgende Joods-gelovige denkraam. Paulus is voluit een Joodse jongen. Hij is er van overtuigd dat je het leven ontvangt van God, als jouw schepper. En dat God met het leven, en dus ook met jouw leven een bedoeling heeft. En dat je alleen in vrede leeft en dus ook in vrede het aardse leven kunt neerleggen, als je vrede hebt met God, door in overeenstemming met Gods bedoeling je leven te leven. Dan ben je een rechtvaardige voor God. God heeft het volk Israël in de geschiedenis een enorm voorrecht gegeven door dat volk een speciale relatie aan te gaan, een verbond te sluiten en door het expliciet zijn bedoeling met het leven bekend te maken middels zijn Thora, bemiddeld door Mozes. Die is op schrift gezet. De samenvatting in de Tien Geboden is zelfs gegrift vast gelegd in twee stenen platen, zo gaat de overlevering, tijden lang bewaard in de ark, de kist van het verbond. In onze taal is dat woord Thora via eerdere vertalingen in Grieks en Latijn vertaald met het woord 'wet', maar 'onderwijzing' zou misschien beter zijn geweest.

Als je nu Gods wet goed bestudeerd en die stipt naleeft, dan voldoe je aan de bedoeling van God. Het is een voorrecht voor Israël dat ze de wet van God zo expliciet hebben gekregen. Tegelijk is het een hele verantwoordelijkheid. Israël is de proeftuin van God, zou je kunnen zeggen. Andere volkeren moeten maar zien op welke manier ze op het spoor komen van het goede en rechtvaardige leven in overeenstemming met de bedoeling van God. Dat valt zonder directe openbaring van God nog niet mee.

Paulus kan een heel eind mee gaan in dit verhaal. Sterker nog,

hij was er zelf een zware voorvechter van. Het was zijn eigen godsdienstige en gelovige verhaal. Dit is de manier om God te dienen en om in vrede je leven te leven. Maar het bleek niet te kloppen. Wat niet dan? Was het verbond van God niet goed? Was de wet van God niet goed? Nee, dat is het niet, maar misschien had zelfs God de macht van de zonde onderschat. Hoe dan ook, in ieder geval onderschatten wij die, als wij denken op die manier God te kunnen dienen, en in vrede te kunnen leven.

Sterker nog, de macht van de zonde is zo groot dat zelfs vrome godsdienst in zijn tegendeel kan verkeren. Het farizeïsme was de serieuste stroming in Joods-gelovige zin. Ik was er een kei in, vertelt Paulus bijvoorbeeld in zijn brief aan de Filippenzen. Ik versloeg iedereen in ijver, orthodoxie, bevindelijkheid en devotie. Maar in het farizeïsme wordt feitelijk de godsdienst gebruikt voor eigenwaan. Het veruiterlijkt, het formaliseert, je bent bezig met rekenen en berekenen, omdat je goed wil zitten. Je bent niet bezig met Gods bedoeling omdat je van God houdt, maar je bent bezig met Gods bedoeling, omdat je van je zelf houdt. Omdat jij aan de goede kant van de streep wil eindigen. Je maakt de ander, ook God, tot instrument voor je zelf. Dat is de kern van zonde. En je gelooft ook nog, dat als je dat nou maar serieus genoeg doet, dat het je gaat lukken ook. Het gevaar van het farizeïsme is er in elke religie, ook in de christelijke.

Welnu, zegt Paulus op allerlei manieren: ik ben ervan overtuigd geraakt dat dit een volstrekt doodlopende geestelijke weg is. En ik ben er van overtuigd geraakt dat dit ook precies de boodschap van Jezus was, in zijn confrontatie met de Farizeeën van zijn tijd. Dat God allang een andere weg was ingeslagen, middels zijn profeten, bijvoorbeeld een Jeremia die namens God kon zeggen: ik zal jullie stenen hart vervangen door een hart van vlees, en ik zal mijn wet in jullie hart leggen, een nieuw verbond zal ik met jullie sluiten. Het gaat niet om de

uiterlijkheden, maar het gaat om het hart. Niet door kracht of geweld, dus niet door disciplineren en tucht, maar door mijn Geest zal het geschieden, zegt een andere profeet. Ik zal mijn Geest uitstorten op alle vlees, zodat ze zullen profeteren van binnenuit, jong en oud, slaaf en vrije, man en vrouw. En zo zal er een nieuw volk van mij geformeerd worden. Van God uit, niet naar God toe. Door Gods genade, op basis van Gods vergeving.

En het was precies daartoe dat Jezus is gekomen. Niet alleen voor Israël, maar voor alle volkeren. Ontslagen van de plichtplegingen van de wet, gebracht tot dienstbaarheid in vrijheid – want belangeloos - vanuit de liefde. Met vallen en opstaan. Gerechtvaardigd en geheiligd in Christus. Dat wil zeggen: je bent er nooit, maar tegelijk: je komt er altijd, want je wordt in leven gedragen door de liefde van God, die tot ons komt in en door Jezus. Dus ook als je fouten maakt, bijbels gesproken: 'in zonde valt', is het God zelf die ons aanspoort om te bidden om vergeving en vernieuwing. Bijbels gesproken: 'om de Geest die weer levend maakt', nieuwe moed schenkt, vernieuwt.

Dat nu is een unieke religieuze boodschap: *eu-angelion*. Evangelie. Goed bericht. Bericht van overwinning, zoals dat rond getetterd werd als weer een Romeinse keizer wilde laten weten dat er iets gelukt was ergens aan een grens. Maar nu is het echt evangelie, goede tijding: God geeft zelf wat Hij ons mag vragen: vrede, verzoening, vervulling, vreugde, zinvolle invulling van ons bestaan.

Kortom: evangelie, de Geest en een nieuw verbond, een nieuwe manier van omgang met God: daar moeten we het van hebben. En niet de wet, de letter en het oude verbond. Dat gaat voorbij. Dat leidt uiteindelijk toch tot mislukking, veroordeling en dood, omdat het wel had moeten kunnen, maar de macht van de zonde, onze ik-gerichtheid, er niet door

wordt overwonnen. Dat is gebleken en dat blijkt steeds opnieuw. Die wordt echter wel overwonnen door de nieuwe weg die God al was in geslagen, en die helemaal openbaar is geworden in het optreden van Jezus. De weg van het evangelie, de Geest en het nieuwe verbond.

En jullie zijn daar – ondanks alle gedoe dat ik met jullie heb, daar in Korinte, zegt Paulus – een toonbeeld van. Een leesbare brief van Christus. Dat het zo werkt, wordt zichtbaar in veranderde levens, in aangeraakte harten, in mensen die van binnenuit God hebben leren liefhebben, en dat uiten door toegewijd te leven, door levend en wel God lof te brengen.

En nu had die eerste inzet van God met Israël al een zekere luister. Denk aan Mozes die stralend de berg Sinaï af kwam met de Tien Geboden, maar het hield geen stand, het werd ingehaald door het leven in de woestijn. Het vervaagde. Hoeveel te meer luister komt er echter nu mee met Christus. Want de weg die God nu is in geslagen met de wereld eindigt niet, die loopt niet meer dood. Die is op een andere leest geschoeid. Die brengt ons het waarachtige en toekomstige leven.

Nu zijn er best mensen die dit allemaal behoorlijk pretentius vinden, wat Paulus beweert. En die ook wel geneigd zijn om het af te zwakken, wat Paulus hier allemaal zegt. Dus het christelijk geloof is superieur aan het Jodendom, wordt er dan gevraagd. En aan de Islam? Een betere weg, of zelfs de enige echte weg tot een waarachtig leven in rapport met God? Is dat niet te boud? Er zijn wel dominee's en christelijke theologen die het lastig vinden om te spreken van een oud en nieuw verbond, omdat oud suggereert volgens hen: verouderd, afgedaan. Zij spreken dan liever van eerste en tweede testament, niet een rangorde, maar een volgorde. Want heeft Israël als volk van God, het reëel bestaande Jodendom dan afgedaan bij God?

Paulus kan met veel hartstocht zeggen, bijvoorbeeld in de Romeinenbrief: dat niet, integendeel, maar tegelijk kan hij zeggen: toch zijn ze wel op de verkeerde weg, als ze Gods unieke barmhartigheid in de komst van Jezus Christus niet herkennen.

En net zoiets kun je bedenken ten op zichte van moslims. Mohammed was een ziel op zoek naar de éne God te midden van een veelgoderig heidendom. En het idee: je krijgt alleen vrede in je leven als je leeft in overeenstemming met de bedoeling van God in je leven, herkennen we ook bij hem. Maar wij geloven niet dat hij het zegel van de profeten is, en dat de Koran het sluitstuk van Gods openbaring is. Alles wat God te berde heeft willen brengen om ons op het goed spoor te zetten, vinden we in het Evangelie van Jezus. En dat heeft ook ten opzichte van de islamitische spiritualiteit en geloofspraktijk een andere – een evangelische structuur. Dat moet je niet weg stoppen in gesprek met anders gelovenden en anders denkenden.

Wil dat nu zeggen, dat christenen zich nu godsdienstig of maatschappelijk tegenover anderen superieur op polariserend moeten opstellen? Welnee, natuurlijk niet. Zolang de basisethiek van samenleven wordt gerespecteerd, zoeken we gesprek. Maar laten we eerlijk zijn, ook christenen, of in ieder geval heersers, politici en landen die zich christelijk noemden of machtig geworden kerken en kloosters, hebben zich daar lang niet altijd aan gehouden, of doen dat nog steeds niet. Geweld in naam van godsdienst bemoeilijkt het gesprek. Dan moeten we goed onderscheid weten te maken tussen hen die op basis van hun overtuiging vrede zoeken in een veelkleurige maatschappij en extremisten.

Juist nu zal het er om gaan dat we als christenen leesbare brieven van Christus zullen zijn. Gerechtigheidszoekers, barmhartigen, vredestichters. Er is geen betere

aanbevelingsbrief, zegt Paulus dan een kerk, dan een christen, die in alle bescheidenheid weet heeft van de eigen geloofsovertuiging en daar ook van durft getuigen, als het te pas komt, maar die tegelijkertijd een 'besneden hart' heeft, dat wil zeggen dat de liefde van God, zoals we die hebben leren kennen door het optreden en de zelfovergave van Jezus aan het kruis, in ons hart is geschreven, en het niet anders kan dan dat we daaruit leven.

Avondmaal vierende gemeente, getuigende gemeente, dienende gemeente.

Amen

Lied: Gezang 722 ('Uw stem, Heer, hebben wij gehoord')

Preek, gehouden in de morgendienst in de Gereformeerde Kerk Sliedrecht

d.d. zondag 3 september 2017, elfde zondag van de zomer, viering Heilig Avondmaal